

Άρειος Πάγος 418/1987,

Πηγή: Ποιν. Χρ. Τόμ. ΛΖ' 1987 σελ. 719, ΝΟΒ 35/87 σελ. 1430

Περίληψη: "Στοιχεία ανθρωποκτονίας από αμέλεια. - Προσδιορισμός ευθύνης όταν στην επέλευση του αποτελέσματος συντέλεσαν περισσότερες πράξεις ή παραλείψεις διαφόρων προσώπων. - Ορθή και αιτιολογημένη καταδίκη του οδηγού του γερανού, του εργολάβου και του επιβλέποντος, από συγκλίνουσα αμέλεια των οποίων επήλθεν ο θάνατος των παθόντων από ηλεκτροπληξία. - Πότε υπάρχει αμέλεια χωρίς συνείδηση και πότε συνειδητή. - Έννοια αυτοτελών ισχυρισμών. - Η αναφορά στην αιτιολογία της επιμετρήσεως της ποινής στοιχείων που δεν έχουν σχέση με εγκλήματα από αμέλεια λόγω μη διαγραφής φράσεως του εντύπου από παραδρομή δεν καθιστά ασαφές και ακατάληπτο το υπόλοιπο μέρος του αιτιολογικού".

Απόφαση Δικαστηρίου

Προεδρεύων ο αντιπρόεδρος Π. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εισηγητής ο αρεοπαγίτης Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Δικηγόροι Β. Πελεκάνος, Κ. Ζήσης, Α. Ζηκογιάννης, Γ. Λουκέρης

Επειδή από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 28 και 302 του ΠΚ προκύπτει σαφώς ότι για τη θεμελίωση του προβλεπομένου από αυτές εγκλήματος της ανθρωποκτονίας από αμέλεια απαιτούνται τα ακόλουθα στοιχεία:

α) Να μην καταβλήθηκε από το δράστη η επιβαλλόμενη κατ' αντικειμενική κρίση προσοχή, την οποία κάθε μετρίως συνετός και ευσυνείδητος άνθρωπος οφείλει κάτω από τις ίδιες περιστάσεις να καταβάλλει με βάση τους νομικούς κανόνες, τη συνήθεια που επικρατεί στις συναλλαγές και την κοινή πείρα και λογική.

β) Να μπορούσε αυτός με βάση τις προσωπικές του περιστάσεις και ικανότητες και κυρίως εξ' αιτίας της υπηρεσίας του ή του επαγγέλματός του να προβλέψει και αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα και

γ) να υπάρχει αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή παράλειψης του δράστη και του αποτελέσματος που επήλθε(1).

Η μη ανάθεση δε εργασίας επικίνδυνης σε εργάτη ή κάποιον άλλον αδαή ή ακατάλληλο γι' αυτήν, αποτελεί πραγματικά κατά την κοινή πείρα και λογική, στοιχειώδη πρόβλεψη συνετού ανθρώπου, δεδομένου ότι από την ανάθεση της εργασίας αυτής στα πρόσωπα αυτά, ο κίνδυνος γίνεται ακόμα περισσότερος και πάρα πολύ πιθανή η επέλευσή του. Εάν δε στην επέλευση του αποτελέσματος συντέλεσαν περισσότερες πράξεις ή παραλείψεις διαφόρων προσώπων, οι ενέργειες ή παραλείψεις των οποίων είχαν σαν αποτέλεσμα τον θάνατο από αμέλεια του παθόντος, (ενός ή περισσότερων), τότε για τον προσδιορισμό της ευθύνης καθενός σε σχέση με το αποτέλεσμα που επήλθε πρέπει να γίνει δεκτό ότι εκείνη η πράξη ή παράλειψη του υποκειμένου είναι δυνατό να τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο προς το αποτέλεσμα, όταν αυτή, κατά την κοινή αντίληψη το μεν είναι αυτή που αμέσως προκάλεσε και την ενέργεια των άλλων, το δε τελεί αυτή μόνη, ή μαζί με άλλες άλλου προσώπου σε άμεση αιτιότητα προς το αποτέλεσμα.

Επειδή εξ άλλου έλλειψη της κατά τα άρθρα 93 § 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ απαιτούμενης ειδικής και εμπειριστατικής αιτιολογίας της απόφασης που ιδρύει λόγον αναιρέσεως κατά το άρθρο 510 § 1 περ. Δ του ίδιου Κώδικα, υπάρχει όταν δεν περιέχονται στην απόφαση τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του δικαστηρίου για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις που τα θεμελίωσαν και οι σκέψεις με τις οποίες έγινε η υπαγωγή των περιστατικών που αποδείχθηκαν στην ουσιαστική ποινική διάταξη που εφαρμόστηκε. Παραπέρα όπως προκύπτει από το άρθρο 510 § 1 περ. Ε του ΚΠΔ εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης υπάρχει όταν ο δικαστής αποδίδει στο νόμο έννοια διαφορετική από εκείνη την οποία έχει αυτός πραγματικά, ενώ εσφαλμένη είναι η εφαρμογή αυτής, όταν ο δικαστής χωρίς να παρερμηνεύει το νόμο δεν υπάγει στην αληθή έννοιά της τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε ότι προέκυψαν, αλλά σε άλλη διάταξη νόμου που δεν αρμόζει στη συγκεκριμένη περίπτωση. Τέλος περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης η οποία ιδρύει επίσης λόγο αναιρέσεως κατά το άρθρο 510 § 1 περ. Ε του ΚΠΔ, υπάρχει όχι μόνον όταν το δικαστήριο της ουσίας δεν υπάγει ορθά τα περιστατικά που δέχθηκε στη διάταξη που εφαρμόστηκε, αλλά, και όταν η διάταξη αυτή παραβιάστηκε εκ πλαγίου γιατί δεν αναφέρονται στην απόφαση κατά τρόπο σαφή, πλήρη και ορισμένο τα πιο πάνω περιστατικά ή κατά την έκθεση αυτών υπάρχει αντίφαση μεταξύ αυτών στην αιτιολογία είτε μεταξύ της αιτιολογίας που τα περιέχει και του διατακτικού της απόφασης

ώστε να μην είναι εφικτός ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο για την ορθή ή όχι εφαρμογή του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται στην περίπτωση αυτή νόμιμης βάσης(2). Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από το συνδυασμό του αιτιολογικού προς το διατακτικό της απόφασης που προσβάλλεται, το τριμελές εφετείο Πειραιά που δίκασε, δέχτηκε, αναφέροντας και τα αποδεικτικά μέσα, κατά την ανέλεγκτη από τον Άρειο Πάγο κρίση του, τα εξής: Οι κατηγορούμενοι Κ.Κ., Γ.Τ. και Α.Δ. (που δεν άσκησε αναίρεση) στον Πειραιά στις 29 Ιουλίου 1981 από αμέλεια, ήτοι από έλλειψη της προσοχής την οποία όφειλαν από τις περιστάσεις που μπορούσαν να καταβάλουν, επέφεραν το θάνατο άλλων δύο προσώπων των Α.Σ. και Χ.Σ., χωρίς να προβλέψουν το αποτέλεσμα αυτό, που επήλθεν από την οδήγηση του βραχίονα του γερανού που χειριζόταν ο Α.Δ. επί των εκεί ηλεκτροφόρων συρμάτων, την μεταφορά του ηλεκτρισμού επί των παραπάνω δύο παθόντων και την εντεύθεν θανάτωσή των. Ειδικότερα ο Α.Δ. στην οδό Λεωφόρος Δημοκρατίας αριθμός 3 περί ώραν 13.00 χωρίς να έχει άδεια χειριστού γερανού και παρότι δεν είχε τις απαιτούμενες γνώσεις για τέτοια εργασία και για τους κινδύνους που εγκυμονεί, αλλά ήταν απλός εργάτης, χειριζότο γερανό για την τοποθέτηση των σωληνώσεων της ΕΕΥ στον τόπο εκείνο, χωρίς επίβλεψη και επιπόλαια κινώντας το βραχίονα του γερανού κοντά στα υπερκείμενα ηλεκτρικά καλώδια τον έφερε σε επαφή με ένα από αυτά και έτσι με το σώμα του βραχίονα και τα σύρματα ανάρτησης των τοποθετούμενων υδροσωλήνων (μεταλλικών επίσης και καλών αγωγών του ηλεκτρισμού) μεταφέρθηκε ο ηλεκτρισμός στα σώματα των παθόντων που εργάζονταν στον τόπο τοποθέτησης των σωλήνων μέσα στη μικρή τάφρο (χαντάκι) που έπαθαν ηλεκτροπληξία και θανατώθηκαν. Ο Γ.Τ. που ήταν εργολάβος του έργου τοποθέτησης των σωληνώσεων και διηύθυνε τις εργασίες κατά την εκτέλεση του έργου αυτού με τη χρησιμοποίηση του γερανού που εργαζόταν μέσα στο πεδίο των υπερκείμενων ηλεκτροφόρων καλωδίων ηλεκτροδότησης πόλης, απουσίασε, χωρίς από απερίσκεψία του να αφήσει άλλον ικανό ως επικεφαλής του συνεργείου για να καθοδηγεί τους εργάτες ως προς τον τρόπο εκτέλεσης των εργασιών και να διευθύνει τις εργασίες ώστε να εκτελούνται ακίνδυνα, παρότι γνώριζε ότι η εκτελούμενη εργασία εγκυμονεί κινδύνους για τη ζωή των εκεί εργαζομένων στην μικρή τάφρο (χαντάκι) και μάλιστα των παραπάνω παθόντων που από αυτούς ο Σ. ήταν μόλις 18 ετών και άπειρος και ο Κ.Κ. ο οποίος οδηγούσε και χειριζόταν το γερανό που ανήκε στον ίδιο, αποχώρησε επίσης από το χώρο των εργασιών και από απερίσκεψία του ανάθεσε στον Α.Δ. το χειρισμό του γερανού, αν και γνώριζε ότι ήταν απλός εργάτης, και δεν είχε άδεια και τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητα για τον ακίνδυνο χειρισμό του γερανού. Και τέλος ο Α.Δ. (που όπως λέχθηκε δεν άσκησε αναίρεση) ανέλαβε το χειρισμό του γερανού παρά τη συνείδηση της επικινδυνότητας λόγω της παντελούς άγνοιάς του. Έτσι από τη συγκλίνουσαν αμέλεια όλων των πιο πάνω κατηγορουμένων επήλθεν ο θάνατος των παθόντων. Μετά από αυτά που δέχθηκε το εφετείο κήρυξε ενόχους τους κατηγορουμένους για ανθρωποκτονίες κατά συρροή από αμέλεια. Όπως προκύπτει από τις παραπάνω παραδοχές της απόφασης, αυτή περιέχει την από το άρθρο 93 § 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού αναφέρει με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία το δικαστήριο συνήγαγε την ύπαρξη του εγκλήματος κατά τα υποκειμενικά και αντικειμενικά αυτών στοιχεία, τις αποδείξεις από τις οποίες πείστηκε γι' αυτά και για τη συμπεριφορά των αναιρεσιδόντων που βρίσκεται σε αντικειμενικό αιτιώδη σύνδεσμο με το αποτέλεσμα που επήλθε, και τις σκέψεις με τις οποίες υπήγαγε τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν στις παραπάνω ουσιαστικές ποινικές διατάξεις που ορθά εφάρμοσε και ερμήνευσε, τις οποίες και ούτε εκ πλαγίου παραβίασε. Είναι αβάσιμοι συνεπώς και πρέπει να απορριφθούν οι τρεις λόγοι της αναίρεσης του Κ.Κ. με τους οποίους προσβάλλεται η απόφαση του Εφετείου για έλλειψη της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας και νόμιμης βάσης, και οι δύο λόγοι της αίτησης αναίρεσης του Γ.Τ. και ο πρώτος με τα στοιχεία 6.6.1, 6.3, 6.4, και 6.6, και δεύτερος με το στοιχείο 7, λόγοι του δικογράφου των προσθέτων, κατά τους οποίους η προσβαλλόμενη απόφαση στερείται ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, εσφαλμένα εφάρμοσε και ερμήνευσε τις πιο πάνω ουσιαστικές ποινικές διατάξεις, τις οποίες και εκ πλαγίου παραβίασε.

Επειδή, το άρθρο 28 του ΠΚ που στην αρχή της παρούσας αναφέρεται διακρίνει την αμέλεια σε δύο είδη, α) την αμέλεια χωρίς συνείδηση, όπου ο δράστης δεν προβλέπει το αξιόποιο αποτέλεσμα, ενώ θα μπορούσε να το προβλέψει και να το αποφύγει αν έδινε την οριζόμενη από το νόμο προσοχή, β) και τη συνειδητή αμέλεια, όπου ο δράστης προβλέπει μεν ότι από τη συμπεριφορά του μπορεί να προέλθει το εγκληματικό αποτέλεσμα, αλλά το αποκρούει και ενεργεί γιατί πιστεύει ότι δεν θα επέλθει(3). Από τις παραπάνω παραδοχές της προσβαλλόμενης απόφασης σαφώς προκύπτει ότι αυτή δέχεται το ένα είδος της αμέλειας και μάλιστα της χωρίς συνείδηση αφού δέχθηκε ότι δεν πρόβλεψαν το πιο πάνω αξιόποιο αποτέλεσμα που προκάλεσε η συμπεριφορά των από έλλειψη της προσοχής την οποία όφειλαν κατά τις περιστάσεις και μπορούσαν να καταβάλουν. Το είδος δε αυτό της αμέλειας δεν μεταβάλλεται σε συνειδητή από την προσθήκη στο διατακτικό των φράσεων "ότι ο αναιρεσιδών απουσίαζε παρότι γνώριζε ότι η εκτελούμενη εργασία εγκυμονεί κινδύνους για τη ζωή των εκεί εργαζομένων" γιατί μ' αυτές επισημαίνεται η επικινδυνότητα της εργασίας και δεν έχουν την έννοια ότι ο αναιρεσιδών πρόβλεψε το συγκεκριμένο αποτέλεσμα ως δυνατό από τη συμπεριφορά του αλλά πίστεψε ότι δεν θα επήρχετο. Είναι αβάσιμος συνεπώς και πρέπει να απορριφθεί ο με τα στοιχεία 6.2 λόγος

αναίρεσης του δικογράφου των προσθέτων του Γ.Τ. κατά τον οποίο η προσβαλλόμενη απόφαση δέχεται και τα δύο είδη της αμέλειας.

Επειδή, η επιβαλλόμενη από τα άρθρα 93 § 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία πρέπει να επεκτείνεται και στους προβαλλόμενους από τον κατηγορούμενο ή το συνήγορό του αυτοτελείς ισχυρισμούς. Είναι δε αυτοτελείς εκείνοι οι ισχυρισμοί οι οποίοι κατατείνουν στην άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης ή αποκλείουν ή μειώνουν την ικανότητα προς καταλογισμό ή οδηγούν στην απόσβεση του αξιοποιήσιμου ή σε μείωση ποινής(4). Δεν αποτελούν δε αυτοτελείς ισχυρισμούς, με την παραπάνω έννοια, εκείνοι που συνιστούν άρνηση της κατηγορίας ή αποτελούν απλά επιχειρήματα για την απόκρουσή της, στους οποίους το δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να απορρίψει με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Ο ισχυρισμός επομένως του αναιρεϊόντος Γ.Τ. ότι "τον Κ. τον είχε μαζί του για δυο μήνες και έξι μέρες χωρίς να του δημιουργήσει προβλήματα και αμφιβολίες και ότι απουσίαζε και κατά την απουσία του και εν αγνοία του έγιναν όλα", αποτελεί άρνηση της κατηγορίας και επιχειρήματα για την απόκρουσή της, όχι όμως και αυτοτελή ισχυρισμό, πραγματικής πλάνης, όπως και ο ισχυρισμός για διακοπή του αιτιώδους συνδέσμου ανάμεσα στη συμπεριφορά του Γ.Τ. και στο αποτέλεσμα που επήλθε. Επομένως δεν χρειαζόταν ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία για την απόκρουσή τους. Πρέπει να απορριφθεί συνεπώς ως απαράδεκτος ο με τα στοιχεία 6.5 λόγος αναίρεσης του δικογράφου των προσθέτων του Γ.Τ., με τον οποίο αυτός υποστηρίζει τα αντίθετα.

Επειδή, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το δικαστήριο που κήρυξε ενόχους τους αναιρεσειόντες για δύο ανθρωποκτονίες από αμέλεια κατά συρροή και επέβαλε σ' αυτούς ποινή φυλάκισης δέκα μηνών συμμορφώθηκε με τις απαιτήσεις του άρθρου 79 ΠΚ και αιτιολόγησε ειδικώς, σύμφωνα με τα άρθρα 93 § 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ, την κρίση του για την ποινή που επέβαλε, αφού έλαβεν υπόψη του για την επιμέτρησή της την βαρύτητα του εγκλήματος και την προσωπικότητά των και απέβλεψε για την εκτίμηση αυτών στα κριτήρια που αναφέρονται στις § 2 και 3 του άρθρου 79 ΠΚ, τα οποία ρητώς μνημόνευσε στην απόφαση και ειδικώς τον βαθμό της αμέλειάς των. Και είναι αλήθεια ότι στο αιτιολογικό γίνεται αναφορά "εις τον βαθμόν της εν τη πράξει εκδηλωθείσης εγκληματικής διαθέσεως αυτών, εις τα αίτια εξώνωρμήθησαν προς τέλεσιν του εγκλήματος, την δοθείσα αφορμήν και τον σκοπόν ον επεδίωξαν (όπως ακριβώς αυτά είναι γραμμένα στο σχετικό έντυπο της απόφασης), πλην όμως η μη διαγραφή αυτής της φράσης του εντύπου από παραδρομή και έτσι η αναφορά σε στοιχεία που δεν έχουν σχέση με εγκλήματα από αμέλεια, δεν καθιστά ασαφές και ακατάληπτο το λοιπό μέρος του αιτιολογικού, για την επιμέτρηση της ποινής, ώστε να καθίσταται ανέφικτος ο αναιρετικός έλεγχος για την ορθή ή μη εφαρμογή του άρθρου 79 ΠΚ. Επομένως ο υπό στοιχείο 8 λόγος αναίρεσης του δικογράφου των προσθέτων του Γ.Τ., που αναφέρεται σε έλλειψη αιτιολογίας ειδικής και εμπειριστατωμένης της απόφασης και νόμιμης βάσης σχετικά με την ποινή που επιβλήθηκε, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Κατ' ακολουθίαν των πιο πάνω πρέπει να απορριφθούν οι αιτήσεις αναιρέσεως των Γ.Τ. και Κ.Κ., να καταδικαστούν στη δικαστική δαπάνη των πολιτικώς εναγόντων και στα δικαστικά έξοδα ο καθένας κατά το άρθρο 583 ΚΠΔ.

(1) Βλ. και Α.Π. 691/1986, Ποιν. Χρ. ΛΣΤ'/721 και υπ' αυτή παραπομπή.

(2) Έτσι και Α.Π. 485/1986, Ποιν. Χρ. ΛΣΤ'/667 με περαιτέρω παραπομπή.

(3) Πρβ. και Α.Π. 1167/1985, Ποιν. Χρ. ΛΣΤ'/180 και υπ' αυτή παραπομπή.

(4) Πρβ. και Α.Π. 867/1986, Ποιν. Χρ. ΛΣΤ'/804 και υπ' αυτή παραπομπή.